תזריע־מצורע

א. די פרשיות תזריע מצורע זיינען לויט דער קביעות פון רוב השנים (אָלע שנים פשוטות) — מחוברות[1]. דער קישור ושייכות צווישן די צוויי סדרות איז פֿאַרשטאַנדיק בפשטות — נוסף אויף דעם וואָס אין ביידע סדרות רעדט זיך וועגן נגעים (אין פ׳ תזריע — נגעי אדם[2] ונגעי בגדים[3] און אין פ׳ מצורע — נגעי בתים[4]), נאָר נאָך מער: פ׳ מצורע איז דער סיום וחותם פון פ׳ תזריע; די דיני המצורע וועגן וועלכע עס רעדט זיך בפ׳ תזריע, איז סיומם — „תורת המצורע ביום טהרתו״ — אין פ׳ מצורע[5].

מען דאַרף אָבער פֿאַרשטיין בנוגע די שמות הסדרות: ווי געוויינטלעך שוין פיל מאָל[6], זיינען די נעמען פון די סדרות ניט אַ סימן בעלמא, אַ וואָרט פון התחלת הסדרה וועלכע ווערט גענוצט בלויז בכדי אויסצוטיילן איין סדרה פון דער אַנדערער, נאָר יעדער נאָמען אַנטהאַלט און דריקט אויס (ווי אָלע „שמות שנקראים בהם בלשון הקודש״[7]) די נקודת התוכן פון דער סדרה.

[און ווי דאָס איז אויך מודגש בפרשת תזריע, אַז לויט מנהג ישראל הייסט זי ניט „אשה״[8] (כאָטש דאָס איז דער ערשטער וואָרט נאָך דער פתיחה כללית „וידבר ה׳ גו׳ לאמר״, אָבער מיט וועלכן עס הויבן זיך אָן כמה פרשיות אין תורה, איז דאָס ניט אַ נאָמען ספּעציעל פון דער פרשה), נאָר איר נאָמען איז „תזריע״[9].

פֿאַדערט זיך אַ ביאור בנדו״ד — וואָס איז די שייכות פון דעם וואָרט (נאָמען) „תזריע״ צו דער פרשה בכללותה[10], וואָס איר תוכן איז, רובה ככולה, דער ענין פון נגעים?

נאָך מער: ניט בלויז האָט דער וואָרט „תזריע״ קיין שייכות ניט צום ענין הנגעים, נאָר, לכאורה, זיינען זיי הפכיים: „תזריע״ ווייזט — ווי דאָס איז מפורש בפרשתנו: „אשה כי תזריע וילדה גו׳״ — אויף אָן ענין וואָס ברענגט אַ הולדה חדשה און חיים חדשים: משא״כ נגעים, איז דאָך „מצורע חשוב כמת״[11], און דער פשט דערפון איז[12], אַז דאָס איז ניט (נאָר) מצד טומאת המצורע[13], נאָר דער מצורע עצמו איז חשוב כמת[14].

---

1) ראה לוחות העיבור שבטור או״ח אחרי הל׳ ר״ח ובעתים לבינה מאמר טו.

2) יג, ב ואילך.

3) שם, מז ואילך.

4) יד, לד ואילך.

5) יד, ב — עד שם, לב.

6) ראה בהנסמן בלקו״ש חכ״א ע׳ 250 הערה 2־1.

7) ראה שער היחוד והאמונה פ״א.

8) כפי שנק׳ בסידור הרס״ג — קריאת התורה.

9) כבמג״א או״ח סתכ״ח. וברמב״ם (סו״ס אָהבה) בסדר תפילות שלו בסופו (ועוד) „אשה כי תזריע״. וראה לקו״ש שם ע׳ 146 הערה 6 עד״ז בכמה סדרות.

10) ראה לקו״ש ח״ז ע׳ 74 ואילך הענין המיוחד שבשם „תזריע״ (וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 9־148 וע׳ 155). אבל לא נתבארה שם השייכות לתוכן ענין הנגעים כי אם ל„תורת האדם״ בכלל.

11) נדרים סד, ב.

12) ראה חדא״ג מהרש״א נדרים שם.

13) ראה ספרי ורש״י בהעלותך יב, יב.

14) ועד״ז י״ל גם בהא דאמרינן מצורע איתקש למת — ראה יבמות קג, ב. רמב״ם הל׳ טומאת צרעת פי״ג הי״ד. ואכ״מ.

אויך איז ניט מובן בנוגע „מצורע" אלס שם הפרשה: אין פ' מצורע רעדט זיך ניט וועגן דעם מצורע אלס מצורע (פרטי הנגעים שבו און — זיין טומאה), נאר פארקערט — וועגן טהרתו, ער ווערט אויס מצורע, ער קען שוין ארײַנ־קומען בתוך המחנה און ברענגען זיינע קרבנות וכו'[15] — היינט פאראוואס זאל די סדרה אנגערופן ווערן „מצורע"[16]?

[ואע"פ אז נאכדעם אין דער סדרה רעדט זיך וועגן נגעי בתים — איז ניט גלאטיק: א) אין פשטות ווערן נגעי בתים ניט נכלל אינעם מובן הפשוט פון „מצורע"[17]. ב) נאר מער: ביי די נגעי בתים איז די הדגשה ניט אין די נגעים כשלעצמם (אלס ענין בלתי רצוי), נאר — ווי רש"י וואס ענינו איז פשוטו של מקרא, ברענגט גלייך אראפ[18] אויף „ונתתי נגע צרעת" — „בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים כו' וע"י הנגע נותץ הבית ומוצאן",

משא"כ „מצורע" איז — אדרבה, לפי המבואר בפרש"י דא ובארוכה אין מדרשי חז"ל אויף תחלת פרשתנו[19] וועגן דעם חסרון און עונש פון א מצורע — אז דאס איז פארבונדן מיטן ענין פון לשון הרע וגסות הרוח].

15) וי"ל שלכן נקראת בכמה ספרים בשם פ' „טהרה". וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 הערה 5 ובהנסמן שם.

16) להעיר גם מפרשת „חיי שרה" אף שתחלת הסדרה מדברת בפטירתה וקבורתה, ובכל הסדרה מדובר בענינים שאראו אחר מיתתה — ראה לקו"ש חט"ו ע' 145 ואילך. וש"נ.

17) להעיר מפיה"מ נגעים פי"ב, ה.

18) יד, לד מויק"ר פי"ז, ו.

19) תנחומא, ויק"ר (פט"ז, ה"ו).

אויך דארף מען פארשטיין וואס מען געפינט צוויי שמות פון דער סדרה: מנהג ישראל (און אזוי ווערט זי אנגע־רופן אין טור ושו"ע[20]) איז צו רופן איר — „מצורע"; אבער אין רס"ג[21], פרש"י[22] און רמב"ם[23] ווערט זי אנגערופן — „זאת תהי'". וואס איז דער טעם החילוק פון די צוויי שיטות?

ב. ויש לומר הביאור בזה:

בהקדים: איינע פון די יסודות האמונה איז — דער ענין פון שכר ועונש, ובלשון הרמב"ם[24] (אין פירוש המש־ניות[25]): „היסוד הי"א כי הוא הש"י נותן שכר למי שעושה מצות התורה ויעניש למי שעובר על אזהרותי' וכי השכר הגדול העולם הבא והעונש החזק כרת כו'", און ווי ער איז מאריך בזה בספרו יד החזקה אין הל' תשובה[26];

תורה איז דאך תורת חסד. איז מובן, אז אויך די עונשי התורה זיינען ניט לשם עונש ח"ו[27], נאר — דער תיקון פארן נפש החוטא[28], וכמאמר רז"ל[29] „חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כרית־תם". ועד"ז בא עונש מיתת ב"ד, ווי

20) או"ח סתכ"ח.

21) בסידורו — קריאת התורה.

22) עה"ת תזריע יג, ח.

23) בסדר תפלות שלו בסופו. וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 ובשוה"ג להערה 3 שם.

24) ואפילו לדעת ס' העיקרים דרק שלשה עיקרים הם — שכר ועונש אחד מהם (ח"א פ"ד, פ"י).

25) סנהדרין ר"פ חלק. — וכבר העירו ע"ז שלא הביא בס' היד ענין העיקרים, אבל מובן שאין זה מבטל חשיבותם. וראה טושו"ע יו"ד סרס"ח ס"ב.

26) פ"ח ואילך.

27) להעיר מברכות ה, א.

28) ראה כוזרי מאמר שני פמ"ד. וראה גם עיקרים מאמר רביעי פל"ח.

29) מכות כג, סע"א במשנה.

רז"ל[30] זאָגן ביי עכן: „יעכרך ה' ביום הזה ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב"[31],

אָבער באָ רוב עונשי התורה זעט מען ניט בגלוי אַז דאָס איז גאָר לטובתו של האדם, בחיים חיותו בעלמא דין בעוה"ז.

משא"כ באָ נגעי צרעת זעט מען דאָס בגלוי (כדלקמן ברמב"ם) — (און פון דעם ענש הנגעים[32] איז מובן אַז עד"ז איז באָ אַלע עונשי התורה).

ג. דער רמב"ם זאָגט בסוף הל' טומאת צרעת[33]: „וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא הי' בישראל כדי להזהירן מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו, אם חזר בו יטהר הבית אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי העור שבביתו כו' ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו, אם חזר בו יטהרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהי' מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים[34] שהוא הליצנות ולשון הרע"[35].

דאָס הייסט, דער אויבערשטער מאָכט אַ שינוי מיוחד[36] אין דער בריאה „כדי להזהירן מלשון הרע". וואָס דערפאָר איז דער סדר, אַז דער אויבערשטער ברענגט עס (דעם שינוי) פריער אין די בתים און דערנאָך אויף די בגדים וכו', בכדי צו מזהיר זיין די אידן מן הקל אל הכבד צו זיין אָפגעהיט פון לשון הרע[37].

---

30) סנהדרין מג, ב במשנה.

31) ראה לקו"ת קרח נג, ד. מטות פו, ב. ובכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 96 ואילך, שמובן הוא גם בפשוטו של מקרא.

32) להעיר מברכות (ה, ב) אם נגעים הוו יסורין של אהבה. אבל לכו"ע הוי מוכח כפרה.

33) ועד"ז בפיה"מ נגעים פי"ב מ"ה. מו"נ ח"ג ספמ"ז.

34) מקור הרמב"ם הוא (לכאורה) בתוספתא נגעים פ"ו, ו; תנחומא מצורע ד (בסופו); ויק"ר פי"ז, ד; פסיקתא רבתי יז — ששם מפורש הסדר הנ"ל, תחלה נגעי בתים כו'. אבל במקומות הנ"ל אינו מפורש: א) „אות ופלא הי' בישראל". ב) עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים כו'. ואכ"מ.

35) וראה ספורנו ס"פ תזריע.

36) פשטות לשון הרמב"ם בהל' טומאת צרעת שם, „אינו ממנהגו של עולם", קאי על „השינוי האמור בבגדים ובבתים", ועד"ז מובן ממ"ש בפיה"מ שם „כי הבגדים והבתים דוממים והשנוי הנולד בהם אינו צרעת אלא שהתורה קראתו כך*" (וכן מפורש ברמב"ן עה"ת פרשתנו יג, מז. כלי יקר וספורנו שם. חינוך מצוה קעב, קעז**). אבל בלקו"ת פרשתנו (כב, ב. הובא לקמן בפנים ס"ו) כתב גם על צרעת באדם „שנולדו סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע . . אך מעשה נסים הם",

אבל גם ברמב"ם מובן, מכיוון שנגעי אדם באים על האדם בהמשך ולאחרי נגעי בתים ונגעי בגדים מוכח שסיבתם אינה טבעית***. וכ"מ במו"נ שם. ולהעיר ממה שמסיים בפיה"מ שם „וכן נגעי אדם אתה תראה שישים הנתקים צרעת והוא חולי . . ויטהר הצרעת כאשר הפך כולו לבן . . ואמנם הם ענינים תוריים" (וראה תרגום קאפח שם). ובכלי יקר שם „וזהו בנין אב גם על נגעי הגוף שהם חוץ לטבע על צד העונש". וראה גם בחיי (שם, נח).

37) להעיר מלשון החנוך במצוה קעב „משרשי המצוה שרצה הא־ל בטובו הגדול לייסרנו כאשר ייסר איש את בנו כו'", ובמצוה קעז „כי מאהבת ה' אותם יודיע כו'".

---

*) כ"ה בתרגום קאפח שם, ולפנינו בפיה"מ ב' נוסחאות.

**) להעיר משינוי הלשון בחינוך: בנוגע לנגעי בגדים כתב (מצוה קעב) „כי זה הענין אינו בטבע אבל מופת הוא באומה הקדושה למען ילמדו כו'". ובנוגע לנגעי בתים כתב (מצוה קעז) „שמעתי שאיננו דבר טבעי אבל הוא ענין מופתי יבוא לפעמים בבתי ישראל להוכיחם".

***) וכן משמע גם ממ"ש בלקו"ח שם „הנגעים שאינם מליחות המצויים כמ"ש הרמב"ם", וקאי על נגעי אדם (כבפנים ההערה). וראה בהנסמן לקמן הערה 51. וראה לעיל ע' 65 הערה 9.

און אויך דער הסגר פון דעם מצורע עצמו, וואָס ווערט געטאָן אין אַן אופן ש„יהי' מובדל ומפורסם לבדו", „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"[38], איז מיט דער מטרה אַז דאָס זאָל אויף אים פועלן „שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

ד. ועפ"ז י"ל אַז מהאי טעמא ווערט די פרשה אָנגערופן „תזריע": תזריע איז די התחלת הלידה פון חיים חדשים, כנ"ל ס"א (ע"ד ווי זריעה באָ תבואה ופירות — אַז דערפון זאָל נאָכדעם קומען אַ נייע צמיחה) —

אַזוי איז דער תוכן ענין הנגעים פון פ' תזריע: סיי דער נגע עצמו און סיי דער הסגר והחלט פון דעם מצורע וואָס ער איז „מובדל ומפורסם לבדו" זיינען ניט (נאָר?) בתור עונש והעדר הטוב פאַר דעם מצורע כנ"ל, נאָר פרטים און מיט־לען אין דעם תיקון (אין דער היילונג) פון דעם מצורע, אַז ער זאָל אַריין אין אַ סדר פון חיים חדשים און ניט האָבן קיין שייכות מיט „שיחת הרשעים שהוא הלי־צנות ולשון הרע".

און ווי‌באָלד אַז ענינה של תורה איז — הוראה, איז מובן, אַז פון פרשת נגעים איז דאָ אַ הוראה[39] אויף אַלע עונשי התורה, אַז ענינם איז אַ פעולה מיוחדת פון דעם אויבערשטן צו מתקן זיין דעם אידן, ער זאָל גיין בדרך הישר.

פאַרוואָס ווערט דאָס אָנגעוויזן און געזאָגט דוקא באָ מצורע?

היות אַז ער איז חשוב כמת (און בגילוי איז טומאת מצורע פון די טומ־אות הכי חמורות[40], זיין עונש — בדד ישב מחוץ למחנה מושבו — איז פון די עונשים הכי חמורים[41]).

און פון דעם לערנט מען אָפּ אויך בנוגע די אָנדערע עונשים, אַז זיי זיינען אַ התחלה ופרט פון דעם תיקון האדם,

אַזוי ווי דער ענין הנגעים, מיט די ימי הסגר והחלט, זיינען אַז ענין פון „תזריע" (אַז דער כמת זאָל ווערן אַ ברי' חדשה).

ה. ויש לומר, אַז פון דעם קומט אַרויס אויך אַ נפק"מ להלכה:

דעם[42] דין באָ מצורע, אַז „כל ימי אשר הנגע בו יטמא כו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"[38], קען מען מגדיר זיין אין צוויי אופנים — אַז דאָס איז אַ דין ע"ד ווי באָ אָנדערע טמאים (זבים וזבות וטמאי מתים) וועלכע טאָרן ניט זיין בתוך מחנה שכינה אָדער מחנה לוי', עד"ז דאָרף אַ מצורע, מצד חומר יותר בטומאתו, זיך געפינען מחוץ לג' מחנות, אויך מחוץ למחנה ישראל (ובמילא איז „בדד ישב גו'"[43]; אָדער אַז די אזהרה „בדד ישב מחוץ למחנה" איז אַ דין מיוחד באָ מצורע דוקא, ניט (נאָר) פאַר־בונדן מיט זיין טומאה, נאָר (אויך) מיט ענינו המיוחד ומשונה פון שאר הטמאים.

---

38) יג, מו.

39) להעיר שבחינוך (מצוה קסט) כ' בשרשי המצוה (דנגעים — „לטמא אדם מצורע . . שיבוא אל הכהן") „לקבוע בנפשותינו כי השגחת הקב"ה פרטית על כ"א מבני אדם כו'". עי"ש.

40) דמחוץ למחנה מושבו, מחוץ לג' מחנות, משא"כ שאר טמאים (ראה תו"כ ורש"י פרשתנו שם. פסחים סז, א — הובא בפרש"י נשא ה, ב).

41) ובמכש"כ מצער גלות שהוא „שקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהביו כו' ושוכן כו' עם זרים" (חינוך מצוה תי), ויותר מזה במצורע „בדד ישב". ולהעיר מפירוש הראב"ד לתו"כ שם — שיהא כמנודה כו'. וראה לקמן הערה 49.

42) בכל הבא לקמן — ראה לקו"ש חי"ח ע' 135 ואילך. וש"נ.

43) מקומות שבהערה 40.

לכאורה איז ביי מצורע דאָ צוויי באַזונדערע סוגי דין: א) דער דין כללי פון טמאים וועלכע שטייט אין פ' נשא[44]: „וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש". און דער טעם איז „ולא יטמאו את מחניהם"[45] (צוליב די מחנות), וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט דער טומאה פון מצורע; און ב) דער ציווי „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" אַ דין מיוחד באַ מצורע, וואָס איז נוגע עם, לטהרתו (ניט (נאָר) אַלס הרחקה מהמחנות מצד טומאתו).

ויש לומר, אַז צווישן די צוויי דינים זיינען דאָ כמה נפק"מ, ומהם:

א) ביי דעם דין הכללי „וישלחו מן המחנה" איז נוגע די שלילה, ער זאָל ניט זיין אין דער מחנה („ולא יטמאו את מחניהם" (ובמילא — כשבטלו מחנות איז ער אויך דעמאָלט ניט במחנה)); משא"כ אין דעם דין „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" איז נוגע דער חיוב — אַז ער זאָל זיין בדד מחוץ למחנה — ובמילא אויב עס האָט זיך (מאיזו סיבה שהתהי') ניט אויסגעפירט ביי אים דער ענין פון „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" (— וועָן ס'איז ניטאָ קיין מציאות פון מחנות כנ"ל וכיו"ב), דאַרף אויסקומען, אַז ער קען דעמולט ניט קומען לטהרתו. וכמבואר במ"א[46].

ב) מצד דעם דין, אַז ער דאַרף זיין מחוץ לג' מחנות, דאַרף אויסקומען, אַז די אזהרה „בדד ישב לבדו שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו"[47] איז בלויז שולל אַן אַנדער סוג טמאים (טמאי מת, זבים וזבות) אַבער ניט מצורעים[48]; דאָקעגן מצד דעם חיוב פון „בדד ישב", דאַרף זיין „בדד" אויך פון אַנדערע מצורעים[49]: דוקא דעמאָלט ווערט ביי אים נתקיים „ויהי' מובדל ומפורסם לבדו"[50], און נאָר אַזוי ווערט באַוואָרנט „שלא יתעסק בשיחת הרשעים" (משא"כ כשנמצא עם מצורעים ובפרט — רק עמהם — ה"ז פועל להיפך!).

ו. כשם ווי דאָס איז אין פשוטם של הענינים וע"ד ההלכה — אַז נגעים איז אַן אות און אַ וואָרנונג אַפצוהיטן אַ אידן פון לשון הרע, און אַז אויב ער איז נאָך ווייטער אַריינגעצויגן געווארן אין דעם ביז אַז „משתנה עורו ויצטרע", ווערן געטאָן פעולות „בדד ישב גו'" אים צו היילן און אַפשיידן פון שיחת הרשעים כו' —

עד"ז (און נאָך מער) איז עס מודגש בפנימיות הענינים:

ס'איז מבואר אין לקו"ת[51], אַז דאָס וואָס ביי נגעים שטייט[52] „אדם כי יהי' בעור בשרו גו'" — דער תואר אדם וואָס

---

44) ה, ב.

45) שם, ג.

46) ראה בארוכה לקו"ש שם.

47) פסחים סז, א. וראה גם שאר המקומות שבהערה 40.

48) כפשטות הפירוש בדברי ר"י פסחים שם.

49) כן הוא לפי' הראב"ד בתו"כ שם. ולכאורה כן מובן מרש"י ד"ה בדד ישב (יג, מו) שמבאר בהמשך פירושו „מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד כו'", דהיינו לבדו ממש — דאילו זה שמושבו חוץ לג' מחנות מפרש רש"י בד"ה שלאח"ז שזהו פי' ד„מחוץ למחנה — חוץ לשלש מחנות". אבל ראה רא"ם ועוד בפרש"י ובשאר מפרשי התו"כ. וראה צפע"נ עה"ת שם דמביא מכ"מ דמצורעים יושבים ביחד. וראה גם מ"ב ז, ג (הפטרת פרשתנו): וארבעה אנשים היו מצורעים גו' ויאמרו איש אל רעהו גו' (אלא שזהו גיחזי ובניו שמחוייבים לכבדו וכו').

50) לכאורה כן משמע מלשון הרמב"ם הנ"ל בפנים. וראה רמב"ם שם פ"י ה"ז.

51) תזריע כב, ב. וראה גם סד"ה אדם כי יהי' תרס"ז, תרע"ה (בהמשך תער"ב). וראה גם אלשיך פרשתנו שם. וראה לעיל ע' 65 ואילך.

52) תזריע יג, ב.

איז דער שם המעלה פון אידן — איז ווייל דער ענין הנגעים איז שייך דוקא ביי איינעם וואס איז במדריגת אדם, וועלכע איז א מדריגה גדולה, „שלימו דכולא".

און דער טעם דערפון איז, ווייל דער ענין הנגעים „בעור בשרו" ווייזט אז דער רע וואס איז גורם דעם נגע איז ניט בתוך אין (דער פנימיות פון) דעם מענטשן, נאר ס'איז „פסולת" ורע וועל־כע איז פארבליבן בלויז אין זיין חיצוניות — „בסוף לבושיו", און דער־פאר ווערט דערפון אזוי אויך אין דעם מסובב (בדומה צו זיין סיבה) א נגע וואס איז (נאר) „בעור בשרו", בחיצוניות הגוף.

דערמיט איז דער אלטער רבי אויך מבאר פארוואס „מצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצויין כלל[53] כו' אך מעשה נסים הם"[54] —

היות אז „אינו בנמצא בזמננו" אזא מענש וואס האט אינגאנצן ניט קיין רע בפנימיות, „שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות", דערפאר איז דער רע בזמננו ניט גורם קיין נגעים.

לפ"ז איז נאך מער מוסבר דער טעם הנ"ל, אז דער ענין הנגעים המבואר בפ' תזריע איז תוכנו אן ענין פון „תזריע" — צוליב א הולדה חדשה ונעלה:

דעם מעשה נסים מאכט דער אוי־בערשטער בכדי אז אויך די חיצוניות ופסולת הרע זאל נתברר ווערן באי אידן.

ז. עפ"ז איז אויך מבואר דער שם פון דער צווייטער סדרה, „מצורע", כאטש דארט רעדט זיך ניט ווי דער מצורע איז במצב של טומאה, נאר ווי ער איז „ביום טהרתו":

דערמיט ווערט ארויסגעבראכט, אז טהרת (ורפואת) המצורע (המבוארת בפ' מצורע) איז ניט קיין באזונדער אויפטו, וואס ווערט נתחדש (בלויז) מצד די פעולות וקרבנות וועלכע זיינען מבואר אין דער פרשה, נאר דאס אלץ קומט בהמשך און אלס מסובב פון די ענינים המבוארים בפ' תזריע.

בסגנון אחר: די פעולות שבפ' מצורע וואס טוען אויף די טהרה (בפועל), זיי־נען (בלויז) ממשיך ומגלה דאס וואס האט זיך שוין אויפגעטאן אין דעם אדם דורך דער צרעת גופא, וכנ"ל אז די רפואת האדם ברוחניות (וואס דאס איז די סיבת הצרעת) איז דורך דער צרעת והסגר („בדד ישב גו").

און דעריבער ווערט די פרשה ניט אנגערופן „ביום טהרתו" (וכיו"ב[55]) וואס וואלט אנגעדייטעט אז דוקא דא טוט זיך אויף טהרתו, נאר דוקא „מצורע" וואס ברענגט ארויס אז דאס איז די תוצאה פון דעם ענין ה„מצורע" גופא.

ח. כשם ווי דאס איז בנוגע א מצורע פרטי, עד"ז איז מובן בנוגע כללות עם ישראל, וואס געפינענדיק זיך אין גלות זיינען אידן אין א מעמד ומצב פון „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"[56]:

די*[56] עבודה פון אידן בזמן הגלות איז אן ענין פון „תזריע" — א זריעה[57] והכרח

---

53) צ"ע אם הכוונה רק מפני זה (כי דינם שנוהגים גם שלא בזמן הבית (רמב"ם הל' טו"צ פי"א ה"ז)) — ואין כל מניעות, כהן מיוחס וכו'. וראה תו"ש (שמות מילואים סח"י) הדעות אם נגעים נוהגין בזה"ז והטעמים.

וראה הנסמן לעיל ע' 65 הערה 9.

54) ראה ליל השבת 36.

55) וראה לקו"ש ח"ז ע' 103־4 ובהערה 40 שם.

56) ראה ויק"ר ספי"ז דדריש כל הפרשה בנגעי בתים על חורבן ביהמ"ק. „ועמא הגלי לבבל" כו'.

*56) ראה גם סה"ש תנש"א ח"ב ע' 490 ואילך.

57) ראה דרושי חסידות עה"פ הבאים ישרש

לצמיחה והתחלת הצמיחה בזמן פון דער גאולה. ווי דער אלטער רבי זאגט אין תניא[58], אז די גילויים דלעתיד זיינען „תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, כי הגורם שכר המצוה היא המצוה עצמה". ד.ה. אז דאס וואס עס טוט זיך אויף לימות המשיח ותחיית המתים איז ניט קיין באזונדער זאך פון ענין הגלות, נאר דאס איז די „צמיחה", וואס „וואקסט אויס" פון עבודת ה„זריעה" בזמן הגלות.

און דאס איז די הוראה פון די שמות הסדרות „תזריע־מצורע" בעבודת כל אחד:

א איד דארף לערנען תורה ומקיים זיין מצות מיט קבלת עול, ווייל אזוי האט דער אויבערשטער געהייסן.

קען ער טראכטן אז ס'איז קיין נפק"מ ניט כלל וואס די עבודה טוט אויף[59],

— איז אויף דעם די הוראה, אז (ביחד עם הנ"ל) איז אין „מעשינו ועבודתינו" פון זמן הגלות דארף דערהערט ווערן אז דאס איז אן ענין פון „תזריע" וואס ברענגט די „צמיחה", דעם גילוי פון משיח צדקנו; ובמילא, אז די גילויים דלעתיד זיינען ניט קיין באזונדער ענין, נאר א המשך ותוצאה פון דער עבודה פון גלות (ע"ד „תזריע־מצורע", כנ"ל) — די צמיחה וואס קומט פון דער עבודה אין גלות.

ט. אין דעם פארבונד פון דער עבודה בזמן הגלות (תזריע) מיט ביאת המשיח (מצורע) זיינען אבער דא כמה אופנים: אע"פ אז יעדער איד איז מאמין אין ביאת המשיח און איז „מחכה לביאתו", וואס דאס איז א יסוד פון די יסודות האמונה אין וועלכן אלע אידן זיינען גלייך — קען אבער זיין א חילוק אויף וויפל דאס איז פארבונדן מיטן לימוד התורה וקיום המצות, מיט מעשי־נו ועבודתינו פון א אידן:

ער קען לערנען תורה און מקיים זיין מצות וויסנדיק אז דאס איז „תזריע", אז דאס ברענגט משיח'ן, אבער צו „אים" (צו זיין עבודה) האט דאס ניט, ווייל — א) ניט צוליב דעם לערנט ער תורה און איז מקיים מצות. ב) אים ארט ניט אז די גאולה וועט זיין אין א שפעטערדיקן זמן, אין א זמן שפעטער (קריאת מצורע בשבוע בפ"ע) — ביז אן אנדער דור ח"ו. „ער" באנוגנט זיך און איז צופרידן מיט דעם וואס ער לערנט תורה, איז מקיים מצות און מאכט די זריעה אויף דער גאולה.

אויף דעם איז די הוראה, אז ברוב השנים זיינען די ביידע סדרות מחו־ברות, און א כלל גדול בתורה איז — שעל הרוב תדבר[60] און א דין עיקרי בהלכה למעשה בפועל איז — אזלינן בתר רובא[61] —

ד.ה. עס דארף זיין דער חיבור פון תזריע און מצורע, און אזוי בשלימות, אז — כמנהג ישראל אומעטום — אז מ'פרעגט ביום ראשון פון דער וואך (אדער בשאר הימים) פון וועלכער וואך, איז דער ענטפער בפשטות: פון פרשת תזריע מצורע,

זיין עבודה אין גלות דארף זיין דורכ־גענומען מיט דער שטענדיקער צפי'[62] און שטרעבונג צו דער גאולה, אחכה לו

58) רפל"ז.

59) ובל' הידוע אילו נצטווה לחטוב עצים (לקו"ת שלח (מ, א). וראה מו"ג ח"ג פנ"א בהערה).

60) מו"ג ח"ג פל"ד.

61) חולין יא, א. ובכ"מ.

62) ראה פסיקתא רבתי רפל"ו: איזה אור שכנסת ישראל מצפה זה אורו של משיח. וראה שבת לא, א: צפית לישועה (וצ"ע בפרש"י שם). זח"א ד, סע"א. קמ, א. ועוד.

בכל יום שיבוא[63]. און ווי‌באלד אז אני נבראתי לשמש את קוני[64], דאס איז די עבודה פון דעם אידן כל היום, דער־הערט ער אין זיין קיום התומ"צ, אז דאס ברענגט און איז ממהר די גאולה"[64].

יוד. אבער דאס גופא קען זיין אויף צוויי אופנים:

א) ער דערהערט ווי זיין עבודה, „תזריע", איז א זריעה וואס וועט ברענ־גען די צמיחה, די גאולה, אבער דאס איז אין אן אופן פון „זאת תהי'" בהויתו תהא[65] — אלס נאך א זאך, וואס וועט זיין בנפרד; ער האלט טאקע בא „אחכה לו בכל יום שיבוא" און די עבודה איז צוליב דעם „שיבוא" — בא אים הערט זיך דאס אבער ווי נאך אן ענין, אז דורך מעשינו ועבודתינו ברענגט מען אראפ און מ'איז ממהר (א באזונדער ענין) ביאת משיח צדקנו, ובפרט „זכו — אחישנה"[66].

ב) א העכערער אופן איז, אז בא אים איז „תזריע ומצורע" מחוברות — דער אחכה און קווינו כל היום צו דער גאולה וואס וועלט נרגש בכל יום אין זיין עבודת „תזריע", איז ניט נאר אז יעדע זיין עבודה וועט גלייך גורם זיין „שיבוא", נאר אז די גאולה העתידה איז אין זאך מיט תוכן עבודתו („תזריע־מצורע" וועלן אין פרשה) — ווייל ביאת המשיח איז די צמיחה ובמילא די שלימות פון זיין זריעה:

ויש לקשר זה דערמיט וואס דער ענין פון משיח'ן איז וואס דעמולט וועט זיין די שלימות אין תורה און די שלימות אין מצות, תשבי יתרץ קושיות ואבעיות[67] משיח יגלה טעמי תורה[68] כו' ילמד תורה[69], וכו'

כולל — בלשון הרמב"ם[70]: המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה".

ווי מבואר במ"א[71] אז דערמיט גיט דער רמב"ם ארויס א הלכה, אז דער גדר פון משיח'ן איז, וואס ער ברענגט צוריק די שלימות הלכות ומצות התורה. און דאס זאגט דער רמב"ם: די אלע ענינים וואס האבן געפעלט אין דער שלימות פון קיום התומ"צ (מצד דעם וואס עס האט געפעלט אין שלימות כל ישראל וביהמ"ק — וואס דאס איז כללות ענין הגלות) — ווערט נשלם דורך משיח'ן. און אויך אין דעם בא־שטייט וואס משיח איז מחזיר „מלכות בית דוד ליושנה כו' וחזרין כל המשפ־

---

63) כנוסח אני מאמין.

64) קדושין בסופה.

64•) ראה לקו"ד ח"ג תכב, א (סה"ש תש"ג ע' 73). וראה סה"ש תשנ"ב ח"א (ע' 111. 131. 249).

65) מנחות ה, א.

66) סנהדרין צח, א.

67) תוי"ט סוף מס' עדיות. של"ה תט, א. והוא ע"פ זח"ג כח, א. ועי"ג"כ ערוך השלם בערכו.

68) ברש"י שה"ש (א, ב) מפורש שלעת"ל הקב"ה מגלה טעמי תורה (מבלי לפרט ע"י מי כמו בנגלה — שמשה קבל וכו') ובאותיות דרע"ק אות ז (יל"ש ישע' רמז תכט בתחלתו): והקב"ה דורש להם (לצדיקים בג"ע) טעמי תורה חדשה שעתיד הקב"ה ליתן להם ע"י משיח (וביל"ש שם ליתא תיבת „טעמי"). וראה הנסמן בהערה הבאה.

69) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. ובפיה"מ להרמב"ם (סנהדרין ר"פ חלק ד"ה ועתה אחל): ונפלאות יתגלו על ידו (כ"ה הלשון בהעתקת קאפח. ובפיה"מ לפנינו בא בהמשך למש"כ לפנ"ז: ויעבדוהו כל הארצות לצדקו הגדול ולנפלאות שיהא על ידו). וראה לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג.

70) הל' מלכים רפי"א.

71) לקו"ש חי"ח ע' 277 ואילך.

טים״ — ער ברענגט צוריק די שלימות הלכות ומצות התורה.

און ווײַבאָלד אַז די חפצא (תורה ומצות) איז דאָן בשלימות, וועט דעמאָלט אויך דער קיום מצד הגברא זיין בשלימות וואָרום „ינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ומצות כהוגן״[72] און „יהיו פנויין בתורה וחכמתה״[73]. נאָכמער: „ובאותו הזמן לא יהי׳ שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות כו׳ ולא יהי׳ עסק כל העולם אלא לדעת את ה׳ בלבד כו׳״[74].

און אין דעם באָשטייט די אמונה אין ביאת המשיח און דער „מחכה לביאתו״ וואָס דער רמב״ם זאָגט בהמשך להנ״ל[75]: דער לימוד התורה און דער קיום המצות איז דורכגענומען מיט דער אמונה אַז דאָס ברענגט אים און די גאָנצע וועלט צו דער שלימות לימוד וידיעת התורה, פון מצות וקיומן און צו דער שלימות פון ידיעת הבורא — אין דעם באָשטייט דער „מחכה לביאתו״ כנ״ל.

יא. עפ״ז יש לומר אַז דאָס איז אייגנער פון די טעמים וואָס בדורות הראשונים האָט די סדרה געהייסן „זאת תהי׳״ און דוקא בדורות האחרונים וועט זי געפונען „מצורע״ (כנ״ל סוף ס״א)[76]:

בדורות הראשונים, וועלכע זיינען געווען וווייטער פון זמן הגאולה, האָט זיך די גאולה אָנגעהערט אין אַן אופן פון „זאת תהי׳״ — אַן ענין וואָס וועט זיין בעתיד, בנפרד: ובמילא, איז די עבודה ניט געווען דורכגעדרונגען עד כ״כ מיט דעם הרגש, אַז דער קיום התומ״צ גופא קומט גלייך לשלימותו אויך בעולם,

אָבער אין די דורות האחרונים, וועלכע ווערן אָנגערופן „עקבתא דמשיחא״, הערט זיך ביי אידן אָ סך מער דער ענין פון משיח׳ן, און דערפאַר ווערט די סדרה אָנגערופן בדורות אלו מיטן נאָמען „מצורע״ — אידן הערן און פילן, ופשיטא אַז מזלייהו חזי — אין זייער עבודה אַז אָט־אָט קומט משיח, ובמילא — המעשה הוא העיקר — מוז מען נאָך מער מוסיף זיין אין תומ״צ, די וועלט זאָל קומען לשלימותה וואָס שנעלער און מקיים זיין מצות „כמצות רצונך״[77] בביאת משיח צדקנו אין דעם ביהמ״ק השלישי.

יב. ע״פ הנ״ל (סעיף ו), יש להמתיק עוד יותר, וואָס דוקא בדורות האחרונים ווערט די סדרה אָנגערופן „מצורע״:

כשם ווי דאָס איז ביי אַן אדם פרטי, אַז דוקא דער ענין פון נגעים („מצורע״) ווייזט אויף אַן אדם השלם „שמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים והבחי׳ שלמע־לה״[78], ס׳איז נאָר אַז די בחי׳ „התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת ממנו״[78], און דערפאַר ווערן נולד סימנים גשמיים נאָר בעורו, לרמז, אַז נאָר „בסוף לבושיו״ איז געבליבן פסולת וואָס איז נאָך ניט נתברר געווארן —

עד״ז איז בנוגע לכללות עם ישראל: ווײַבאָלד אַז בדורות האחרונים פון

---

72) רמב״ם הל׳ תשובה שם. עיי״ש ובהלכה א שם.

73) רמב״ם הל׳ מלכים פי״ב ה״ד. עיי״ש ובהל׳ תשובה שם ה״ב „שמפני זה נתאוו כל ישראל כו׳ לימות המשיח״. וראה בארוכה — פיה״מ להרמב״ם שם.

74) רמב״ם ספי״ב מהל׳ מלכים.

75) ברפי״א שם. וראה לקו״ש שם ע׳ 278 ואילך.

76) ראה לקו״ש ח״ז ע׳ 103 ואילך.

77) ראה תו״ח ר״פ ויחי. המשך וככה תרל״ז פי״ז ואילך.

78) לשון הלקו״ת שנסמן לעיל שם.

עקבתא דמשיחא האָלט מען גאָר נאָענט צו ביאת המשיח, דערפאַר פילט מען איצט דעם תוכן נעלה פון בחי׳ „מצורע״, כנ״ל, אַז די פנימיות פון כלל ישראל איז שוין נתברר געוואָרן (דורך דער עבודה פון אידן במשך כל הדורות), און עס איז געבליבן אויף צו מברר זיין נאָר די פסולת און חיצוניות פון „סוף לבושיו״.

יג. ע״פ הנ״ל איז אויך מובן וואָס מ׳געפינט אין סנהדרין[79], אַז אליהו האָט געזאָגט צו רבי יהושע בן לוי אַז משיח „יתיב ביני עניי סובלי חלאים״, און רש״י איז מפרש: „מנוגעים והוא נמי מנוגע״: אויך — די שקו״ט אין גמרא[80] וועגן שמו של משיח און לדעת רבנן „חיוורא דבי רבי שמו (מצורע של בית רבי — רש״י) שנאמר[81] אכן . . חשבנוהו מנוגע גו׳״.

איז לכאורה תמוה: ווי קומט עס, אַז משיח זאָל אַנגערופן ווערן „מנוגע״ און „מצורע״?

בשלמא דאָס וואָס משיח ליידט יסורים בכלל („ביני . . סובלי חלאים״) קען מען פאַרשטיין, ווי רש״י הנ״ל אין גמרא ברענגט דעם פסוק[82] „והוא מחולל מפשעינו וכתיב[81] חליינו הוא נשא״, ועד״ז ברענגען די רבנן אין גמרא די ראי׳ אויפן נאָמען פון דעם פסוק הנ״ל — וואָס איז אָבער דער דיוק און דער תוכן פון דעם ענין הנגעים של משיח?

וע״פ הנ״ל י״ל הביאור אים דעם*[82]: נגעים ברענגען אַרויס דעם מצב פון אידן אין זמן פון עקבתא דמשיחא, אַז ס׳איז דאָ די „התבררות הרע״ אין פנימיות הגוף והנפש (פון כלל ישראל) און ס׳איז געבליבן רע נאָר בחיצוניות, אַזוי אַז מ׳האָלט שוין באָ דעם מצב פון „זכו״.

— ועפ״ז איז מובן אויך דער ענטפער פון משיח צו ריב״ל[66] (אויף זיין שאלה „לאימת אתי מר״) „א״ל היום״, און די הסברה פון אליהו „הכי אמר לך היום[83] אם בקולו תשמעו״:

כלל בתורה — אין מקרא יוצא מידי פשוטו[84], מען מיינט ניט שולל זיין דעם פירוש הפשוט פון „היום״ וואָס משיח האָט געזאָגט, אַז היום איז אַ מצב פון „זכו״ און מ׳איז ראוי ער זאָל קומען „היום״, נאָר מען איז מסביר, אַז דאָס וואָס „לא אתא״ איז ווייל עס האָט געפעלט די שלימות פון „בקולו תשמעו״, דער גמר הבירור פון חיצוניות הרע —

ובפרט בדורותינו אלו, אַז אידן הערן און פילן אַז משיח איז „הנה[85] זה עומד אחר כתלינו״[86]; און נאָכמער: דער כותל האָט שוין „חלונות״ און „חרכים״, און נאָכמער: משיח איז „משגיח[85] מן החלונות מציץ מן החרכים״ — ער איז „משגיח״ און קוקט אויס, ווען מיר וועלן שוין פאַרענדיקן די „פכים קטנים״, „צופוצן די קנעפלעך״[87] און פאַרענדיקן דעם בירור „שבסוף לבושיו״ —

וואָס דעמאָלט קומט משיח תיכף ומיד, „ארו[88] עם ענני שמיא כבר אינש

79) שם.
80) שם ע״ב.
81) ישע׳ נג, ד.
82) שם, ה.
*82) ראה גם לקו״ש תזריע תנש״א. סה״ש תנש״א ח״ב (ע׳ 491. 496 ואילך).

83) תהלים צה, ז.
84) שבת סג, א.
85) שה״ש ב, ט.
86) ראה קול קורא לכ״ק מו״ח אדמו״ר (נדפס בהקריאה והקדושה תש״א. אגרות קודש אדמו״ר מהוריי״צ ח״ה ע׳ תיד) דמפרש זה על משיח.
87) ראה שיחת שמחת תורה תרפ״ט.
88) דניאל ז, יג (ושם: אנש) — הובא בסנהדרין שם, א.

אתה", ער קומט באופן פון אחישנה, וואָרום ס'איז אַ מצב פון „כולו זכאי דכתיב[89] ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ"[66],

פון דעם „וזרעתי לי בארץ"[90] —

„הבאים[91] ישרש יעקב" — וועט דער „יציץ[91] ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה", בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ תזריע תשמ"א,
ש"פ תזו"מ תשמ"ב)

---

89) ישע' ס, כא.
90) הושע ב, כה.

91) ישע' כז, ו. וראה תו"א ואוה"ת ד"ה זה זה (בפ' שמות).